

Michaela Antalíková na Národní třídě nebyla, starala se doma o dvouměsíční dvojčata. Na demonstraci vyrazil její manžel David. Dlouho se nevracel: „Prožila jsem hodiny hrůzy, co s ním je. Nakonec se manžel přece jen vrátil. Byl rád, že si na sebe vzal starý kožich po jednom kamarádovi z New Yorku. Že prý průchod mlátící uličkou do Mikulandské díky tomu kožichu přežil bez větších zranění. Měl otlučené ruce, jak si chránil hlavu.“

„Když se tlak uvolnil, viděli jsme, že směrem k Redutě vznikla ulička, kterou se odcházelo. Před uličkou s obušky jsem si říkala, že nás zmydlí, ale že přežijeme,“ vzpomíná Saša Keilová (38), která na manifestaci původně nešla. Šla do lahůdkářství Paukert koupit víno. Zastihla ji tam demonstrace. V davu ji zahlédl kamarád Eduard Hulicius a jeho dcera Anna. Saša Keilová se k nim přidala a celou demonstraci společně strávili u vchodu do paláce Metro: „Vedle nás brečelo děvče a někdo se začal nahlas modlit. V tu chvíli jsem měla největší strach.“

Po několika momentech se jim podařilo projít Mikulandskou ulicí pryč. „Na demonstraci jsem byla s otcem, ten mi dal svou bundu a čepici, aby mě tak nebolely rány obuškem. Snažil se mě chránit, což se mu podařilo. Uličkou jsme skoro běželi a mě nikdo netrefil. Viděla jsem, jak mlátili lidi přede mnou. Byli jsme otřesení, cestou jsme potkávali zbité, zakrvácené lidi, ale nám se vlastně nic nestalo, ani nás nelegitimovali,“ popisuje momenty v Mikulandské ulici tehdy patnáctiletá Anna Huliciusová.

„Jak jsme se blížili k policajtům, dali jsme svoje čepice Anince na hlavu. Proběhli jsme uličkou, nezbili nás. Dostali jsme se do Mikulandské, kde to vypadalo jako po boji. Tašku s vínem nosil Eda, cinkal tím naším bílým žernoseckým. Představte si, nic se těm lahvám nestalo, i když jsme jim nevěnovali pozornost a snažili se chránit Aninku! Všechny lahve jsme pak vypili,“ vybavuje si Saša Keilová.

„Odcházeli jsme mezi posledními, vypadali jsme jako zbloudilá rodinka: Saša Keilová měla síťovku s nákupem, dcera stála uprostřed s dvěma kulichy na hlavě... Přesto se po nás dlouhým obuchem ohnal ten malý vzteklý policajt, který byl později souzen. Netrefil, byl už asi unaven,“ dokončuje vzpomínku na demonstraci Eduard Hulicius, (40), vědecký pracovník. Alespoň částečně oblečením chráněné se z Národní třídy dostaly i dvě kamarádky — Lucie Srbková (16) a Alžběta Lžičarová (15). Starší z nich vzpomíná: „Když začala ta mela, zatlačil nás dav do podloubí a nějaký pán, který byl vedle nás, nás strčil pod kabát a odtáhl ven. Byl o hodně starší, takže třeba čtyřicet. Měl světlý kabát, balonák. Myslela jsem, že nás s kamarádkou schoval pod kabát obě, ale prý jen mě a jí pomohl někdo jiný, už opravdu nevím. Pamatuju si, jak ten pán říkal, jak můžou mlátit do dětí a my se rozčilovaly, že nejsme děti, že je nám šestnáct. Měly jsme strach. Myslím, že jsme nějakou chvíli byly schovaní v nějakém domě. Pak nevím, utíkala jsem — a stříh a jdu po nábřeží domů.“

Alžběta Lžičarová potvrzuje, že ona se pod kabát neschovala. Prošla mlátící uličkou: „Já měla na krku takový volný šátek palestinku, Arafata. Někdy hodný chlap z davu mi ji přetáhl přes hlavu, takže jsem ji měla zatemovanou proti obuškům. Strašné bylo, že vlastně jediná možnost byla do té uličky vejít. Najednou mám úplné zatmění, boj o život... Nějak jsem prošla na konec Mikulandské a tam stál další kordon. Už jsme jedním prošli a mysleli jsme, že tam bude volno, že utečeme. Ale na konci stála zase masa bílých helem se štíty. Totální panika, začala jsem brečet. Šok. To ani nejde jinak popsat. Říkala jsem si, že to není možné, já se prostě odsud nedostanu. Tam už nás ale úplně nemlátili, takže jsem nakonec utekla.“ Že by mohli být za podloubím v Mikulandské další ozbrojené složky, netušil ani Jiří Štrébl: „Cítil jsem strach, že do té mlýnice musím jít, protože se chci z Národní dostat. Na druhou stranu nikdo z nás netušil, jestli ta ulička představuje konec. Mohli lidem ubližovat i potom. Nevím, jestli mě nějaký policajt bouchnul. Běžel jsem uličkou, kde mlátili lidi, a upadl jsem,

přese mě spadli dva lidi, které policajti hrozně zbili. Já jsem byl pod nimi, takže jsem ránu nejspíš ani nedostal. Když to šlo, zvedl jsem se a utíkal do Mikulandské, kde jsem našel Davida Matásku. Pak jsme šli spolu do hospody. Dostat se ven z uličky byla úleva, ale taky roztřesení a vztek. Myslím, že pláč se nedostavil, ale byl jsem na hranici hysterie.“

Obdobnou zkušenost, jakou si z demonstrace odnesl Jiří Štrébl, popisuje i vysokoškolák Miloš Rybáček (18) — v mlátící uličce byla panika, kvůli které přes sebe lidé často přepadávali: „Běžel jsem uličkou a uhýbal před mlácením příslušníků Pohotovostního pluku VB — byl to takový slalom mezi ránami. Předě mnou běžela holka, kterou policisté srazili a dva ji začali kopat na zemi. Já běžel za ní, a jak jsem dostal ránu do zad, spadl jsem akorát na ty dva policisty, kteří ji kopali. Ta holka díky tomu rychle utekla.“

„Vyfasovala jsem několik ostrých ran přes nohy, kryla jsem si hlavu, a před dalšími ranami na záda mě zachránilo, že předě mnou i za mnou šli dva vysocí kluci, kteří to schytali za mě,“ popisuje svůj únik Jana Podskalská (26), studentka žurnalistiky.

Momenty paniky a pádů zažil i čtrnáctiletý Kryštof Rímský, v té době student gymnázia Arabská: „V panice jsem vběhl do podloubí, kde byla ulička s pendreky. Podařilo se mi dostat na její konec bez úderu, až u Mikulandské ulice jsem jednu ránu chytil. Spadl jsem na zem, měl jsem vyražený dech. Ztratil jsem botu, kterou jsem pak záhadně našel. Lidi kolem mě padali, křičeli. Na rohu Ostrovní a Mikulandské stáli další policisté a estébáci v civilu. Odchyťovali lidi a bušili do nich, ale nebyl v tom žádný systém. Někoho si vybrali, někoho pustili. Mně estébáci vynadali do spratek a nechali mě jít.“

Poněkud absurdní situaci se ztrátou boty zažila také šestnáctiletá gymnazistka Klára Špálová: „Policisté začali pomaličku pochodovat vpřed, vytlačovat nás a v jeden okamžik do toho davu vběhlo komando červených baretů. Věděli jsme, že je to výstavní vojenská jednotka se speciálním výcvikem. Vběhli doprostřed davu a udělali kruh. Veprostřed toho prázdného kruhu zůstala moje mokasína. Jako nezkušená demonstrantka jsem nevěděla, že se na demonstrace musí chodit ve šněrovacích botách. Jak jsem stála za těmi vojáky a dívala se na svou botu, došlo mi, že je listopad, že je mi zima a že přeci domů nepůjdu v ponožce. Rozhodla jsem se, že si pro tu botu dojdu. Spolužačky říkaly, že jsem se zbláznila, že mě zatknou. Jenže já byla plná adrenalinu a nepřemýšlela jsem. Takže jsem protrhla ten kruh a vběhla do jeho středu pro svou botu. Vzala jsem si ji a běžela jsem zpátky. Nevěřicně na mě koukali. Obula jsem se a postavila se zpátky ke kamarádkám.“

„Když ‚otevřeli‘ únikovou cestu podloubím do Mikulandské, stál v každém oblouku policajt s obuškem a psem. Když lidi utíkali z toho kotle, mlátili je. Hlavně kluky s vlajkami nebo transparency. Ty si vyloženě vyhlíželi. Já to proběhla bez úhony,“ vzpomíná Vendula Novotná, tehdy osmnáctiletá studentka.

Štěstí měla i studentka bohemistiky Alžběta Dvořáková: „Odešli jsme Mikulandskou, ozbrojenci nám nadávali a vrhali se na některé lidi. V té chvíli si vybírali hlavně muže, mě nechali být.“

„Kroužili jsme dokola mezi kordony a postupně se nechali unášet do Mikulandské.

Vzpomínám si na ten vír lidí, kteří pomalu mizeli v podloubí. Já uličkou procházel už ke konci akce. Hlídal jsem si, abych šel ještě s davem, ale zároveň abych se tam nenechal ‚nasát‘ příliš brzo. V té době jsem už neměl strach, naopak jsem měl neobvykle zbystřené smysly, v podloubí jsem ostře vnímal chování bijců a díky tomu se vyhýbal jejich ranám... Mohli už být unavení. Jednomu z bijců jsem dokonce řekl díky, poté co mne chytil a prohodil uličkou směrem dopředu, a já se tak vyhnul obušku jeho agilního kolegy. Nedostal jsem ani jednu ránu, ale lidé kolem mne dostávali často. Bylo asi štěstí, že v té době už zůstali na Národní jen ti opravdu teple oblečení,“ vzpomíná Jaroslav Flegr, třicetiletý biolog v ČSAV a dodává: „Z Národní si pamatuji zimu a obavy — vzpomínky na záběry z náměstí Nebeského klidu byly ještě velmi živé. Důležitou úlohu v tom, jak proběhla celá událost, sehrál podle mě i film Gándhí. Běžel, a mám podezření, že nikoli náhodou, nedávno předtím v televizi. Ukázal, jak

je možné změnit dějiny, když se lidé nechají dobrovolně surově seřezat. Se vzpomínkami na tento film v hlavě jsem vstupoval do průchodu před Mikulandskou a docela by mne zajímalo, kolik nás takových bylo.“

„S ostatními jsem proběhl uličkou. Inspirován knihou *Pan Theodor Mundstock* jsem se díval do země a tvářil se velice pokorně. Jen mě postrčili obuškem, takže se mi nic nestalo,“ vybavuje si své myšlenky sanitář Mikuláš Vymětal (18).